

ΤΑΞΗ: Β΄ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ/ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Ημερομηνία: Τρίτη 4 Ιανουαρίου 2022

Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ**ΚΕΙΜΕΝΟ 1****Η διεθνοποίηση της ανοησίας απειλεί τη δημοκρατία**

Ο κ. Γιώργος Παγουλάτος είναι καθηγητής Ευρωπαϊκής Πολιτικής και Οικονομίας στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, επισκέπτης καθηγητής στο Κολέγιο της Ευρώπης, γενικός διευθυντής του ΕΛΙΑΜΕΠ.

1. Η ανοησία και η αφέλεια δεν είναι βέβαια φαινόμενα του 21ου αιώνα. Όμως τα σύγχρονα μέσα έχουν πολλαπλασιάσει τις δυνατότητες (διασυνοριακής) διασποράς. Ήταν αναπόφευκτο η παγκοσμιοποίηση της πληροφορίας, κορυφαίο **επίτευγμα** των ανοιχτών κοινωνιών, να οδηγήσει και στην ανάδυση μια νέας διεθνούς συνωμοσιολόγων. Σε αντίθεση με τους «ιδιώτες» της αρχαίας Αθήνας, αυτοί δεν ιδιωτεύουν, είναι δραστήριοι και λαλίστατοι στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τα τουίτς και τις αναρτήσεις του facebook.

2. Στον 20ό αιώνα, η δημόσια σφαίρα συγκροτείτο γύρω από μέσα μαζικής επικοινωνίας. Λίγο ο δημόσιος έλεγχος λίγο τα μεγάλα μιντιακά συγκροτήματα απέτρεπαν τις εξωφρενικές ακρότητες και συγκρατούσαν κάπως τους όρους του παιχνιδιού. Υπήρχαν πάντοτε οι «κίτρινες» εφημερίδες και οι χυδαίες εκπομπές. Το κοινό τους ήταν σχετικά ομοιογενές. Απουσίαζε, όμως, η πολλαπλασιαστικότητα της διάδρασης, η κοινωνικοποίηση των ανοήτων. Ένας ανισόρροπος συνωμοσιολόγος δυσκολευόταν να συναντήσει συνομιλητές. Το Διαδίκτυο έλυσε αυτό το πρόβλημα. Έφερε κοντά ανθρώπους με εξωφρενικές, περιθωριακές απόψεις, που δημιούργησαν κοινότητες και ομάδες ομοϊδεατών, στο εσωτερικό των οποίων η αυτοπεποίθηση και η δυναμική των περιθωριακών απόψεων πολλαπλασιάζονται. Άνθρωποι ανερμάτιστοι, απαίδευτοι, παρανοϊκοί, αποκτούν γύρω τους μια κοινότητα που επεκτείνει την εμβέλεια των απόψεών τους.

3. Ο εκδημοκρατισμός της πληροφορίας, μια σπουδαία κατάκτηση, έχει ωστόσο καταλύσει τα φίλτρα που κάποτε εμπόδιζαν την ψευδή πληροφόρηση να βρει πρόσβαση στη δημόσια σφαίρα. Σήμερα η δημόσια σφαίρα συμπεριλαμβάνει οτιδήποτε αναπαράγεται μαζικά στο Twitter, το YouTube, το Facebook. Οποιοσδήποτε μπορεί να αναρτήσει το πιο εξωφρενικό ψεύδος, δίπλα σε διασταυρωμένες ειδήσεις έγκυρων οργανισμών που λειτουργούν με αυστηρή δημοσιογραφική δεοντολογία. Όλο και δυσκολότερη η αξιολόγηση των πληροφοριών στο Διαδίκτυο, εξαιρετικά απαιτητική υπόθεση για τον αμύητο.

4. **Η αναπαραγωγή ψευδών ειδήσεων είναι το ένα σύμπτωμα.** Η αναπαραγόμενη συγκρουσιακότητα και «πολεμικότητα» είναι το άλλο. Μια εσωτερική μελέτη του Facebook τεκμηριώνει ότι οι αλγόριθμοι του μέσου αυτού «εκμεταλλεύονται την ελκυστικότητα που έχει η διαίρεση και η σύγκρουση για τον ανθρώπινο νου, οδηγώντας τους χρήστες σε όλο και πιο διχαστικό περιεχόμενο προκειμένου να συγκεντρώνουν μεγαλύτερη προσοχή» (New York Times, 30/5/2020). Κατά παρόμοιο τρόπο, το YouTube σε οδηγεί σε θεματικά «συναφείς» αναρτήσεις αυτού που μόλις παρακολούθησες και που συχνά έχουν τόση ποιοτική συγγένεια μεταξύ τους όσο η Μάρθα Νουσμπάουμ με την Κιμ Καρντάσιαν. Βλέπουμε ήδη πού μπορεί αυτό να οδηγήσει μια δημοκρατία. Ιδίως εάν κύριος φορέας ψευδών ειδήσεων και διχαστικού λόγου είναι ο κεντρικός ηγέτης της χώρας. [...]

5. Στο συναρπαστικό του βιβλίο «Thinking, Fast and Slow», ο Daniel Kahneman διακρίνει δύο «συστήματα» νοητικής λειτουργίας: η «γρήγορη» σκέψη λειτουργεί αυτόματα, αυθόρμητα, άκριτα και **παρορμητικά**. Η «αργή» σκέψη απαιτεί κόπο, ορθολογική στάθμιση, στρατηγικό συλλογισμό. Η «γρήγορη σκέψη» είναι η λειτουργία που ανθεί στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, όπου η αντίδραση επηρεάζεται καθοριστικά από την εικόνα, τα συμφραζόμενα, τη δυναμική της ομάδας, το echo chamber, τη μαζικότητα. Χωρίς φίλτρα και εξισορροπήσεις, **η «γρήγορη σκέψη» εξαπλώνει τον ψευδή και διχαστικό λόγο όπως τα ξερά χόρτα την πυρκαγιά**. Τότε τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης λειτουργούν ως όπλο συνωμοσιολόγων και δημαγωγών.

6. Η δημοκρατία χρειάζεται τις αντιστάσεις της «αργής σκέψης». Απαιτεί εξαντλητικό διάλογο, διαπραγμάτευση, αναζήτηση συναινέσεων, συμβιβασμούς. Αυτά είναι τα υλικά της φιλελεύθερης δημοκρατίας, η οποία ρηχαίνει όταν τα επιχειρήματα αντικαθίστανται από ψεύδη και ύβρεις, και η κατανόηση της θέσης του άλλου από δημόσια διαπόμπευση και «ακύρωση» ιδεολογικών αντιπάλων. [...]

Γιώργος Παγουλάτος, εφημερίδα «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» 13.09.2020

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Τζακ Κέρουακ (Jean-Louis Lebris de Kérouac)

Ο Τζακ Κέρουακ (1922 - 1969) ήταν Αμερικανός ποιητής και μυθιστοριογράφος και η κατεξοχήν ηγετική μορφή του κινήματος Μπητ («Beat»), που αναδύθηκε στις ΗΠΑ την δεκαετία του '50.

«76ο Χορικό»

ΕΝΑΣ ΤΥΠΟΣ ΡΩΤΑΕΙ

Δεν είναι καλύτερα να μην τους ξυπνήσουμε
Ωστε να μην μάθουν
Πως ονειρεύονται;
Είναι καλύτερα να τους ξυπνήσουμε
γιατί
ονειρεύονται.
Καλύτερα δεν είναι να μην τους ξυπνήσουμε
αφού δεν γνωρίζουν
πως ονειρεύονται;
Ποιος, όχι, ποιος είπε πως
εγώ ονειρευόμουν;
Εσύ το 'πες, ποιος είπε, πως εγώ λέω
Ότι ονειρεύεσαι;
Το ψέμα είναι ένα καλοστημένο ονειρικό
Φάντασμα
«Συνέχισε, βρίσκεσαι σ' ένα μακρύ όνειρο,
Αυτό έχω να σου πω.» (Μπιλ)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α.

Α. Ποια προβλήματα προκάλεσε ο εκδημοκρατισμός της πληροφορίας σύμφωνα με το κείμενο 1; Να απαντήσετε περιληπτικά σε 60-70 λέξεις.

Μονάδες 15**ΘΕΜΑ Β.**

Β1. Ποιο είναι το κεντρικό θέμα της **δεύτερης** παραγράφου του κειμένου 1 «Στον 20ό αιώνα, η δημόσια σφαίρα... εμβέλεια των απόψεών τους»; Με ποιον τρόπο ο συγγραφέας οργανώνει τις σκέψεις του;

Μονάδες 5

- B2.** Να δικαιολογήσετε τη χρήση των σημείων στίξης στα παρακάτω αποσπάσματα του κειμένου 1:
- τις δυνατότητες (διασυνοριακής) διασποράς (**παρένθεση**)
  - Υπήρχαν πάντοτε οι «κίτρινες» εφημερίδες (**εισαγωγικά**)
  - Στο συναρπαστικό του βιβλίο «Thinking, Fast and Slow» (**εισαγωγικά**)
  - Άνθρωποι ανεργάτιστοι, απαίδευτοι, παρανοϊκοί (**κόμμα**)
  - «ακύρωση» ιδεολογικών αντιπάλων (**εισαγωγικά**)

Μονάδες 5

- B3.** Να σημειώσετε τη μοναδική σωστή απάντηση που ανταποκρίνεται στο νόημα του κειμένου 1:
- η «γρήγορη σκέψη» εξαπλώνει τον ψευδή και διχαστικό λόγο όπως τα **ξερά χόρτα την πυρκαγιά**, στο σημείο αυτό ο συγγραφέας:
    - χρησιμοποιεί ένα παράδειγμα
    - παρουσιάζει μια αναλογία
    - κάνει ειρωνική χρήση του λόγου
    - διασαφηνίζει με έναν ορισμό
  - «**Η αναπαραγωγή ψευδών ειδήσεων είναι το ένα σύμπτωμα.**», το σχήμα λόγου που επιλέγεται είναι:
    - παρομοίωση
    - υπερβολή
    - προσωποποίηση
    - μεταφορά
  - Η λέξη «**επίτευγμα**» σημαίνει:
    - κατόρθωμα
    - πλεονέκτημα
    - επινόηση
    - αδυναμία
  - Η λέξη «**παρορμητικά**» έχει ως αντώνυμο:
    - ελεύθερα
    - εσκεμμένα
    - συνειδητά
    - παρατηρητικά
  - Το ύφος του συγγραφέα στην δεύτερη παράγραφο του κειμένου μπορεί να χαρακτηριστεί:
    - χιουμοριστικό
    - οικείο
    - δραματικό
    - ειρωνικό

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Γ

Γ1.Α) Ποιος ο ρόλος των πολλαπλών ερωτήσεων στο ποίημα;

Μονάδες 10

Γ1.Β) «Δεν είναι καλύτερα να μην τους ξυπνήσουμε
Όστε να μην μάθουν
Πως ονειρεύονται;
Είναι καλύτερα να τους ξυπνήσουμε
γιατί
ονειρεύονται.»

Ποιο σχήμα παρατηρείτε στους παραπάνω στίχους; Να σχολιάσετε την λειτουργία του στο συγκεκριμένο απόσπασμα.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Δ

Σε 80-200 λέξεις να σχολιάσεις τις ανησυχίες του ποιητικού υποκειμένου και παράλληλα να εκφράσεις τα δικά σου συναισθήματα και σκέψεις που προκλήθηκαν έπειτα από την ανάγνωση του ποιήματος.

Μονάδες 15

Δ1. Ποια είναι η σχέση Τύπου και Δημοκρατίας σήμερα; Θεωρείτε πως οι δημοσιογράφοι ανταποκρίνονται στο λειτούργημά τους; Αξιοποιώντας και πληροφορίες από το κείμενο 1 να διατυπώσετε τις απόψεις σας σ' ένα άρθρο 300-350 λέξεων που θα δημοσιευτεί στην τοπική εφημερίδα.

Μονάδες 30